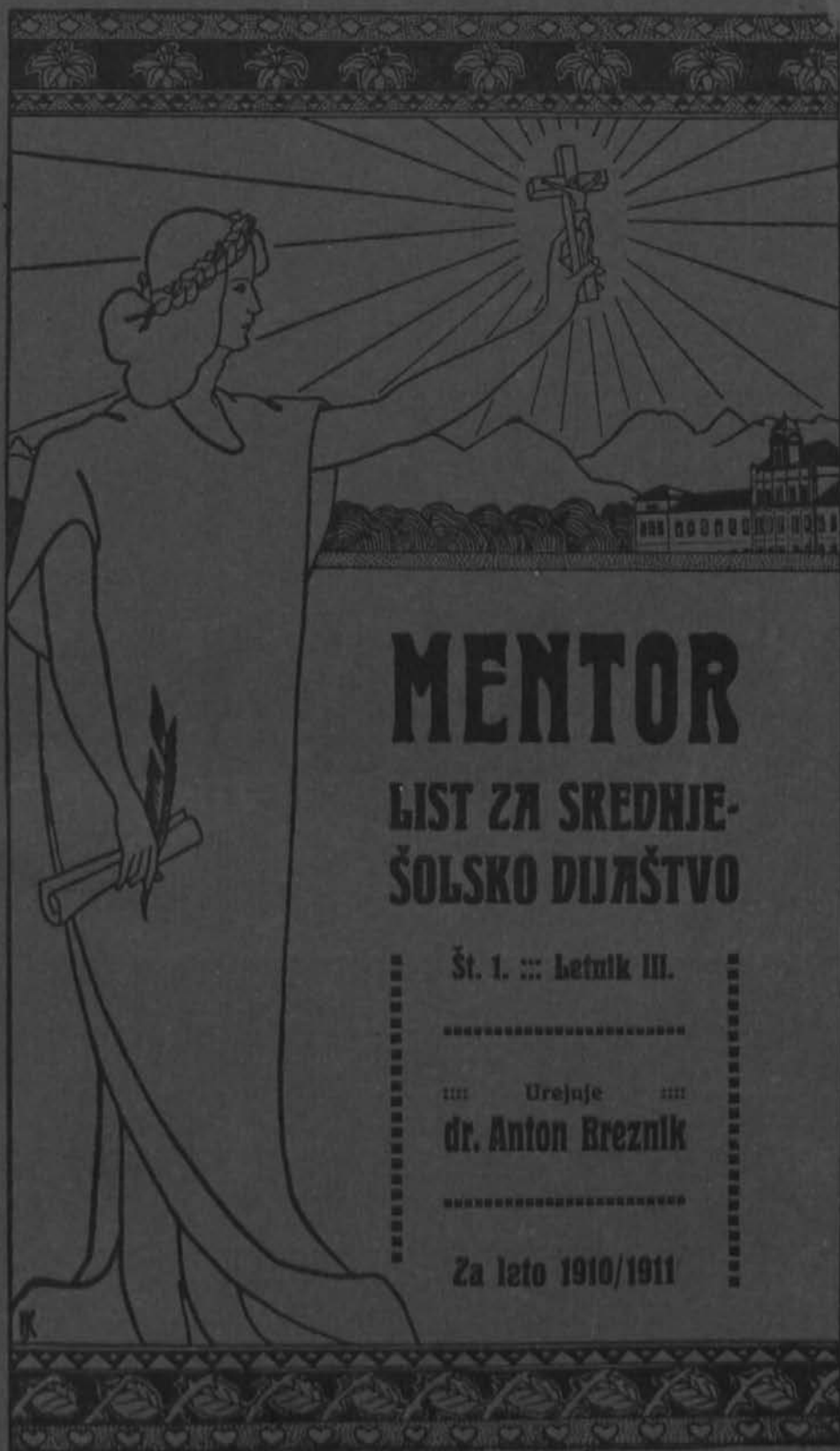

MENTOR

LIST ZA SREDNJE-
ŠOLSKO DIJAŠTVO

Št. 1. ::: Letnik III.

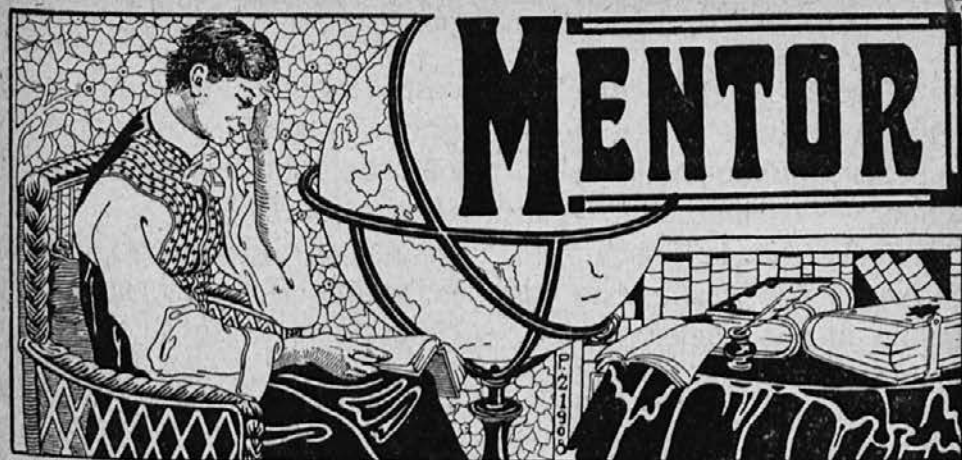
.....

Urejuje

dr. Anton Breznik

.....

Za leto 1910/1911

Letnik III.

List za srednješolsko dijaštvo.

Štev. 1.

Dr. J. Gnidovec :

Slava 80-letnemu vladarju!

Bliža se osemdeseti god Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. Dopolnil je osemdeseto leto svoje starosti in eno-inšestdeseto leto svoje vlade.

Avstrijski narodi s hvaležno ljubeznijo slave svojega plemenitega vladarja, in kdo ima več povoda proslaviti dostojno ta dan, kakor ravno mi Slovenci, katerih narodno življenje je najtesneje spojeno z vlado presvetlega jubilarja? Saj smo Slovenci kot enakopraven narod nekako toliko stari, kolikor časa vlada naš ljubljeni cesar. Pod njegovim modrim vladarstvom so se raztrgale vezi, ki so ovirale razvoj naše mile materinščine. Narodna zavest se je probujala, slovenska beseda se je začela oglašati v vedno širših krogih ter je vzpodbujala narod k požrtvovalnemu delu za kulturni napredek. Ta napredek se pa ne da ločiti od neštevilnih zaslug prvega ustavnega vladarja cesarja Franca Jožefa I. Manifest ob nastopu njegovega vladarstva je obetal »blagodejen prepород in premlajenje vse monarhije na podlagi istinite enakopravnosti vseh narodov v državi in izenačenje vseh državljanov pred zakonom, takisto tudi združitev vseh dežel in narodov v eno veliko državo«. To je bila vladarju zvezda vodnica pri izvrševanju težkih vladarskih dolžnosti.

Ako že zaseben človek, ki zvesto izpolnjuje svoje dolžnosti ter osivi v svoji službi, po vsej pravici zasluži spoštovanje in ljubezen, koliko bolj zasluži spoštovanje in ljubezen osiveli vladar — osemdesetletni starček Franc Jožef!

Odkar vlada habsburška dinastija na Slovenskem, so se Slovenci ves čas zvesto oklepali svojih vladarjev, a najbolj ljubijo in spoštujejo vladarja, s čigar pomočjo so se povzpeli najviše.

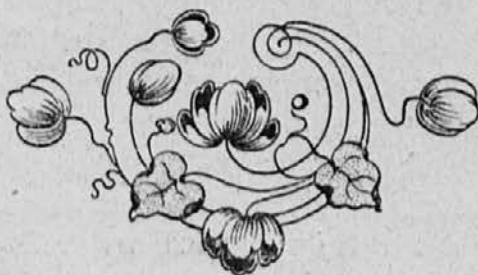
Pač mnog je ljut vihar divjal
Po poljih naše domovine;
A narod naš ni trepetal
Ni v vernosti omahoval
Do carske rodovine.

S. Gregorčič.

Da, tudi v prihodnje naš narod ne sme omahovati v zvestobi do presvetlega vladarja; ne sme omahovati in ne bo omahoval, za to nam je porok slovenska mladina, ki gori za ideale in ve, da je cesar od Boga postavljen, in da moramo biti pripravljeni zanj in za domovino darovati tudi življenje, preliti srčno kri, ako je treba.

Obljubimo svojemu vladarju z istim pesnikom:

A mi zdaj prisegujemo,
Da radi Ti žrtvujemo
Blago in kri.
Če vstane kje vihar srdit,
Le naj hrumi, le naj besni,
Rešilen meč, branilen škit,
Ti bomo mi!
Srčno mi planemo na boj,
In zmanemo sovražni roj
Pojoč sred bojnega viharja:
Bog živi dom, Bog živi carja!

F. S. Finžgar :

Njiva.

Kadarkoli hodim po tisti stezi, se razveselim. Ozka je, komaj ped široka. Ob njej ne rasto aloe in palme, ne diši jazmin in hiacinti, se ne košatijo pinijske in oranže. Takih otrok vedro-jasnega juga ni ob tisti stezi. Trdoživi trpotec poganja ob njej semena bogate šible, ob grmičku cvete šentjanževa roža, z leske se vsipajo abranki, kakor mrtvi črviči. Tudi ni ta steza nepotrebno skrivljena in vijugasta; zakaj ni je zamislil umetni vrtnar, da bi pomagal krajšati brezdelju prazni dolgčas. To stezo je izhodila noga, kateri se mudi v rano jutro k delu, ki hiti ob žaru večernice z dela zopet k delu, k ognjišču, v hleve . . . Zato pa teče stezica po polju, kakor bi rjav, od dela shujšan prst kazal in ukazoval: Naprej, na delo! Nič na desno, nič na levo! Še njive se ne ogibaj! Kar čez njo! Čez brazde, čez lehe! Zakaj ti, ljudstvo, združeno z grudo, nisi kakor gospôda iz mest, tudi nisi kakor obrtnik in tovarna! Tem je rodoviten slednji dan, tebi rodi gruda samo pol leta. Zato nič ovinkov — k cilju . . .

Razjokal bi se ob tej misli. Tedaj ti, ratar, ko ni nikogar, da bi ti pisal ure dela, — petelinji klic je tvoja tvorniška sirena, — ti, ki si vsak boljši prigrizek odtrgaš od ust, da nasičuješ druge — tebi je krivična celo gruda, ki zapne svoje nedri in ti je dovilja samo pol leta! Razjokal bi se na tisti stezi . . .

In vendar, kadarkoli hodim po njej, se razveselim. Zakaj, ko zagostoli škrjanec, ko zaduhti mlado seno, ko se zganejo sredi ograbkov beli rokavci, ko zapoje koscevo kladivo na klepiščih monotono pesem, ko se sredji žita ukrešejo plameni rdečega maka — takrat se razveselim na tisti stezi, ker vem in čutim, da hodim po domovini, ki je tako neizmerno lepa, da bi se pripognil in bi jo poljubil . . . Na koncu tiste šteze stoji na bregu hrast, star, močan, kakor zamišljen gospodar, koščeni možakar, sredi svojega grunta. Pod njim je cilj mojih izprehodov. Zdi se mi, da je ob tistih urah to drevo moj najboljši prijatelj. Njegovo bitje ne šepeta, kakor tam doli ob vodi topoli, blebetavi opravljivci. Hrast molči, razmišlja in sanja. Misel in sanja je pa edina poezija življenja. Ker resnica je trpka, boj je vroč in znojen, visoko visijo kolači belega kruha, in ni igrača, če se dokoplješ do njih. Sami se ti ne odkrhnejo in ti ne padejo v naročje. — Sanja se pa pripogne sama do tebe, poboža te in te povabi seboj — in ti naliže čašo. Ko jo okusiš, zdrsne s tvojih pleč križ, noga se izmakne iz blata, kameni izpodtike se odvalijo s ceste, ki je gladka in vodi brez truda visoko gori pod zvezde . . .

Pozdravljen tovariš, pozdravljene tvoje in moje sanje! Pod hrastom mi je postlal mah mehko ležišče. Tik ležišča je velika pro-

metna cesta mravelj, ki tovorijo težka bremena do svoje trdnjave, ki je ponosno sezidana nekaj korakov od hrasta na robu brežiča. Na hrastovem lubu se je utaboril brezdelni aristokrat, mogočni rogač, ki je ogledoval trpljenje mravljičjega naroda z visoke višave in, oborožen s krasotnim rogovjem na neumni glavi, topo zabavljaj socialnemu vprašanju manj vrednega ljudstva. Toda nekega dne se je zgodilo, da je ležal rogač vznak na tleh in psovano ljudstvo pridnih mravelj si je delilo bogate kolone . . .

Tedaj sem se obrnil od te pojedine, a žalosti ni bilo v moji duši. Veselo oko se je ozrlo na njivo pod brežičem. Čudna njivica. Ni prešernodolga in ne široka. Še vogalov nima. V kotanji jo je izkopala pridna roka, ki je v boju za obstanek zgrabila rovnico, udarila in potrkala na grudi zemlje in jo ogovorila: Daj mi kruha! . . .

Mož in žena sta globoko sklonjena dvigala motike. V vztrajnem taktu so poškipavali kamenčki, zameseni v prst, pod udarci železa. Mož je postajal češče in se oddihal. Z rokavom je potezal po čelu in si brisal pot. Takrat sem videl njegovo obličje. Izza prstene polti so se svetlikale blede, prosojne lise. Tudi pokašljeval je. Žena se je takrat vselej obrnila do njega. Na obrazu tiha skrb, sočutje, kakor prošnja: Počij, ljubi moj! Te zdeluje trud! Mož se je pa ozrl na ozare, kjer je čepela kopa otročičev in z bilko klicala murna iz luknjice, pa ni odlegel od dela. Še globlje se je sklonil, in motika je hitreje zapela lačno pesem: Njiva, daj mi kruha! Poglej jih tamkaj na ozarah . . . Ne sejejo še — pa bi radi želi . . . In njiva je odgovorila s tenko soparico, ki se je kadila iz nje, z brstečimi kalmi, ki so bogato zelenele na njenih prsih, z voljnimi vzdih, ki so se glasili izpod motik . . .

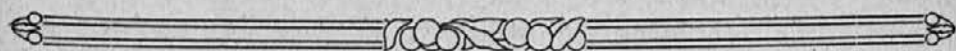
Pa je minulo nekaj tednov . . .

Na njivi ni bilo več moža. Črna ruta na glavi vdove se je sklanjala globoko do zrelega klasja, na ozarah pa so še takisto sedeli otroci . . . Ko se je vdova ozrla po njih, se je sključila še globlje. Pokleknila je na njivo. Njeni prsti so se pogovarjali s sadeži na njivi . . .

Bodi pravična, ljuba zemlja! Obrodi mi! Poglej, kako te rahljam, kako te božam! Kaj se pripogiblješ, ti glava kapusova? Ne legaj na zemljo, segniješ. Obsujem te. Takole! Kvišku! Poglej jih koncem njive! Vsi čakajo na te. Ahà, zatrgal si se mi, plevel nepridiprav! Ne tako! Ne bo pila tvoja korenina iz moje njive. Izderem te! . . . Ljubezen matere je rodila ljubezen do grude . . . Vročina srca je žarela v sadikah, sadike so rodile sad . . .

Dan se je krčil . . . Voziček za vozičkom pridelka je spremljala vdova v svoj dom. Na njenem obrazu ni bilo obupa pred trdo zimo . . .

V mojem srcu se je pa rodila nova misel, nova želja: Da bi mi bilo dano, dobiti iz srca te vdove vročino njene ljubezni do grude, in vzetipridnost z njenih prstov, pa bi vse to posejal križem po njivi, ki je premalo ljubljena in premalo spoštovana od lastnih otrok! Zakaj ta njiva je — domovina.

Prof. Fr. Pengov:

Ptica se spozna po perju.

(Iz salona gospe Ornithe.)

Sredi vrtinca skrbi polnega življenja mi je obvaroval dobri Bog neskajeno srečo, da mi je ostalo uho odprto za glasove in oko čisto za branje pismen matere narave, da sem si ohranil srce sprejemljivo za tisoče njenih lepot. Kako čudovito, nedopovedljivo, vedno novo me zadeva vsako leto prvi spev škrjančka visoko nad bližnjimi gredicami, ko pozdravlja vzbujeno vigred; lastovice radostno-drhteče žgolenje na telefonski žici; zlatega strnada kratka kitica na skladu drva zunaj na dvoru — glasovi, ki mi jih prinaša prijateljski jug skozi odprto okno v pisarno.

Ti glasovi mi vzbujajo spomine in celo jezero misli, ki se ti ne porajajo v tej množini in obliki niti ob najslajše ubranih zvokih glasbil, ne spričo bučanja viharjev ali vršenja in pljuskanja morskih valov ob bregove. In vendar so to le slabotni glaski veselonedolžnih ptičjih srčec, ki pa mi odmevajo v mnogokrat stiskanem srcu kot veličastna oda vsemogočnega zaupanja v Boga, kot hvaležna himna na večno neizpremenljivo dobroto in skrb Gospoda narave za kipeče in razvijajoče se brstje. — Podobnega globokega vtisa ne napravi na dušo noben drug živi stvor in naj brskamo in stikamo kjerkoli po živalskih in rastlinskih krogih in družinah; celo lahkokrili metulji, ti patroni norostnih mladih ljudi, in v poezijo odete cvetne ose zaostajajo daleč za temi izrazi duševnega življenja v živalstvu.

In kje imajo v zoološki sistematiki, urejeni na podlagi slavne razvojne teorije, ti izrecni naši ljubljenci svoje mesto?

Čudno se ti bo morebiti zdelo, prijatelj moj, ako odpreš strokovno knjigo in čuješ, da so se razvile naše ptice iz enega oddelka plazivcev in da grešiš zoper modernost, ako dvomiš, da ni penica, ki žgoli v cvetočem grmu španskega bezga, nič drugega, nego krilata, s perjem in kljunom ozaljšana gaščerica ali martinček, ki se je v teku nebrojnih tisočletij prerodil v sedanji tičji tipus. Da je to absolutna resnica, moraš biti prepričan že odtod, ker se solnči na podzidkih naše vrtne ograje na ducate teh malih nestalnotoplokrvnežev, ki

jim kar utriplje srce samega hrepenenja, kdaj da napoči tudi zanje velikonočno jutro, ki jih dvigne iz groba čveteronožcev v vstajenje krilatih dvonogih pevek.

Bili so časi — a let števila ne pove nobena pratka — ko se je posrečil ta proces nekaterim sorodnicam martinčkovim. Kot tako se nam predstavlja iz mezozoične dobe praptica *archaeopteryx* v jura-periodi — živalca kokošje velikosti, ki spominja pol na plazivce, pol na ptice. V kljunu nosi zobce kot naš zelenec kušar, peroti imajo še prste s krempljci in telo se končava v dolg rep; na drugi strani pa so koščice votle kot pri pticah in koža je odeta v pernat kožušček. Gotovo je to prezanimiva najdba za paleontologa in naši martinčki so opravičeno ponosni na dve okostji teh očakov, ki so ju našli v kamenolomih solnhofenskih.

Ako stopimo iz jura-perioda v kredino tvorbo — a naš korak mora biti drzen skok plašnega kozoroga, ki preskoči v hipu kot strela tisoče let — nahajamo tukaj še vedno zobokljunske ptice, ki so pa sicer že popolnoma podobne našim znankam. Tako imamo v tem času že dobrega letavca v *ichthyornisu*, ki je bil velik kot tukan ali vodna liska in brzoteka v obliki *hesperornisa* s krnastimi krili.

Toda kako daleč so nas odnesli spomini proč od realnega življenja v dobe, ko še ni pretakal Adamov sin solzá po otočju brezdanjega morja, ki je zalivalo v jura-periodi večino osrednje Evrope!

Skoro bi nas bili hipnotizirali ti spomini davne preteklosti, tako da bi bili preslišali šum in krik trenutkov, ki se podijo ravnokar mimo nas. Toda nekaj drugega pomenja to cvrčanje — in ne škripanje kolesa časov, ki se vrti brez prestanka na okolu.

Zunaj v kanalnem žlebu se premetava, cvrči, prhuta in se zaletava kake pol ducata mojih najintimnejših sosedov, domačih vrabcev, *passer domesticus*. Sicer drvi mimo hiše ob državni cesti z mrzlično brzi in vulkansko maso cestnega prahu ravno krasen avtomobil odličnega slovenskega velepodjetnika, a to ne moti naših ksantiparjev pri njihovem poslu, ki nima plemenitejšega smotra, nego da se sistematiško vadijo v pretepanju in lasanju in sestavljajo leksikon vseh psov, kar si jih je kdaj izmislila debela internacionalna butica vrabčeva. In vzrok tej prikazni?

Kedar se klopčič nekoliko razmota, opaziš sredi sodomske gnječe Párisovo jabolko, ki preti z marsikako britko ranico mnogim hrabrim Ahilejem in Hektorjem slavnega vrabljega rodu — majhno, nežno vrabuljo; reva se brani proti razgrajajoči sodrgi svojih snubačev, kakor se bolje ni mogla zvesta Penelopa proti žrtnosti tekmecev bistrumnega Odiseja.

Po natančnejšem opazovanju sem prišel do prepričanja, da so imeli nepridipravi pravzaprav hvalevredni namen podvoriti lepi gospici; toda način, kako so to idejo praktično izvrševali, je bil jasen dokaz, da še ni imel nihče izmed njih v krempljcih niti Ko-

seskega »Omikanega Slovenca«, kaj še le Kniggejev »Anstand« ali katero izmed drugih stoterih modernih del, ki učijo, kako se imaš likati, ki pa vsa skupaj ne izdajo nič, ako nimaš v možganih in v srcu tistega »nečesa«, ki ti pove, kako se imaš zadržati ob času težkih trenutkov ali hudih izkušnjav. Ta »nekaj« ravno manjka našim vrbcem. Obnašajo se pri snubitvi tako barbarski, da bi človek veliko preje mislil, da hočejo linčati nesrečnega črnca, ki so ga zalotili pri hudi pregrehi. Nesramno so mučili in oblegali od vseh strani malo damo, ki je bila zavoljo te predrznosti vsa iz sebe, četudi ji ni nihče prizadel resne krivice.

Smejati sem se moral mični Lukreciji, s kako energijo je otelala okrog sebe in se branila vsiljivih Tarkvinijevečev. Da ji ni rekel notranji glas: Ne ubijaj očetov lastnega rodu! bi bila gotovo najrajša povila vratove vsaj polovici neznosnih nasilnežev.

Prepričan sem do dobra, da so prosili vrabini ljubezni pri zorni družici, toda ravno tako pa tudi ni nobenega dvoma več, da je bila mlada aristokratinja gluha za vse te sirenske glasove med Scilo in Karibdo; in ker nevesta tudi z obilnimi krepkimi udarci svojega kljuna ni mogla spraviti nadležnežev k pravi zavesti, ne vem, kako bi se bila iztekla mala romantična epizoda, da ni pogledala izza vrat sosedove hiše v tem momentu svilnodlaka angorska mačica, ki je pozorišče mahoma izpremenila.

»Čiv, čiv, črrrrr!« je zadonelo iz grla najstarejšega in zato tudi najopreznejšega vrabca.

»Čiv, čeré, čeré . . . !« se je razlegnilo tudi iz grl drugih mlajših, ki so se dvignili zmerjajoč od tal. Nastalo vrzel je brzo porabila naša mlada gospodična in odletela na kapitelj prvega stebra pri vratih vis-à-vis, dočim so odrfčali njeni lizuni, kakor da imajo slabejšo vest, više gori na deževni žlebič pri strehi.

Pri elegantnem poletu sem opazil brez težave v razprostrtih krilih par belih peresec, po katerih od tedaj ločim v prvem hipu znanko Snežinko od vsake druge device in vdovice njene vrste; saj tvorita ta dva bela pasova po moji nemerodajni, a toliko mero-dajnejši sodbi njenih snubačev glavni čar mlade lepote.

Koliko stotin ptičjih peres in peresec prenaša veter vsako leto po prostranem našem dvorišču; v vsak kot najde pot ta brezutežni organ ptičjega telesa.

Četudi smatra večina cenjenih čitateljev tako perce morda komaj vredno pogleda, vendar trdim, da je najmanjši puh, ki ga utrga trnek dišeče vrtnice na vrtu iz prsi ptičke, že pravi umotvor narave. Kakor dlačica miške in verice, tako je tudi pero rožen tvor, ki nastane iz epidermijskih stanic.

Od tal pobrem peresce, ki je odpadlo enemu izmed predrznih svatov, ki so se borili pred par trenotki pred našimi očmi za ljubezen samice; takoj spoznam na njem fini tulec, ki sestaja iz votle

spodnje cevke, v kateri se nahaja duša, kot preostanek prejšnje, s krvjo napolnjene papile in iz rebrca, ki je napolnjeno z belim strženom. Na rebrcu je kosmača in posamezne njene vejice nosijo majhne zobce ali kljuke, ki segajo druga v drugo in tvorijo tako dobro zverženo ploskev, ki je pri letalnih peresih neobhodno potrebna za veslanje po zraku.

Vse naše ptice imajo v svoji obleki kaj različno perje. Najpreje puh kot otročjo srajčko, ki se prilega neposredno telesu in varuje ptice zlasti pozimi mraza. Potem je krovno perje z bolj togimi tulci, ki tvori vrhno suknjo in varuje ptico, da se ne premoči — nekaj deževni havelok. Poleg tega imajo ptice tudi perje brez kosmač, neke ščetinice na korenu kljuna, n. pr. senica, kjer zastopa perje mesto brčic. Za ptičjo aeronavtiko najvažnejše pa je perje v kreljutih in repu, krmilo.

Vse ptice dobe vsaj enkrat na leto novo obleko kot Miklavžev dar od narave: golijo se; večinoma v prvi jeseni. Staro perje za jadranje in krmarjenje polagoma odpada in pod njim spodrašča novo, mlado. Pa tudi spomladi se olupša oprava naših ljubljensk, ko dobivajo spomladansko, svatovsko oblačilo.

Ker sem imel pozimi v gosteh pod oknom mnogo ptičjih vrst, ki sem jih oskrboval z vsem potrebnim za želodec, zato sem spomladi izpremembe v noši brez težave opazoval. Kako si skušajo ozališati živalice svojo obleko, kako jo snažijo in likajo, da sprejmo bližajočo se prijateljsko spomlad z njeno pestrobujnostjo kar najbolj slovesno!

Tudi mladina nosi pri pticah posebno obleko, kakor pri ljudeh; ta je bolj malovidna, čim starejša pa postaja ptica, toliko večji lesk in toliko živejše barve dobiva tudi njena oprava.

Kar pa nam vzbuja posebne simpatije do ptic, je gotovo njihova navada, da je samica kot gospodinja in mati sicer čedno, vendar pa primerno svojemu delokrogu, le bolj preprosto in po domače oblačena, enostavneje nego gospodar, ki zastopa ugled svoje družine in svoje vrste na zunaj s posebno lepo barvano uniformo.

M. Štular:

Spomini z lagun.

Kakor mnogo drugih, tako je tudi pisca teh vrst pred dobrim letom zanesla želja po ljubem zdravju v morsko zdravilišče in kopališče — Gradež, ital. Grado. Tja dospeš s parnikom iz Trsta v dveh urah. Sedaj majhno mestece z okoli 4000 prebivavci ima precej bogato zgodovino in je videlo lepše in slavnnejše dni kakor v se-

danjem modernem času. Pesniki nazivajo mesto »kraljico lagun«, ker leži med lagunami.

Kaj pa so lagune? Beseda laguna je italijanska in izhaja iz latinske: lacuna = luža, mlaka, močvirje. Če pogledaš na zemljevidu severno obalo Jadranskega morja, vidiš, da je vsa razjedena. Še bolj pa to vidi, kdor je tam: polno malih, mlakužnih jezer, ki jih ločijo od morja samo ozke kopnine. In še te so večinoma vse pretrgane, ločene od suhe zemlje, tako da so jezercica med njimi v stiku z morjem. Na enem teh večjih otokov leži mesto Gradež.

Odkrito rečem, da sem pričakoval od Gradeža več, kakor pa sem našel. S parobroda se je od daleč videlo mesto kakor bel labod, ki plava po sinjem morju, a ko sem prišel tja, sem videl, da je precej po italijansko umazano in ubogo. To zlasti zapadni del mesta — staro mesto. Opazuje pa se tudi tu dobra volja po snagi in lepoti, ker tujec ne gre rad stanovat v nečedno stanovanje. Kjer pa gre za zaslužek, tam je tudi Italijan bolj skrben za snago in lepoto. Novi del mesta na vzhodni strani, v bližini kopališča pa je prav lep: sami velikomestni hoteli, vile in trgovine. Na južni strani je mesto v polukrogu obdano od morja. Nekdaj je imelo veliko večji obseg, a besneči Pluton je s svojimi silnimi valovi trgal in požiral kos za kosom suhe zemlje, tako da meščanom ni drugega kazalo, kakor zavarovati se pred njegovimi besnimi napadi z močnim kamenitim nasipom. Ta je okoli 10 m širok in kake 3 do 4 m visok, a ni pokončen, ampak valjasto zaokrožen, tako da valovi ne butajo v steno, ampak polze poševno po nasipu navzgor. S tem se njihova moč zmanjša in nasip obvaruje pred poškodbami. Na vzhodnem koncu nasipa je vzdignjena spominska plošča, ki nam pove, kdaj in na čegave troške je bil zgrajen ta mogočni branik proti besnemu morju. Glasi se v latinskem jeziku: »Imperatore Francisco Josepho I., cum Felix Pino liber baro a Friedenthal rebus commercii in Austria administrandis praepositus esset, haec moles ad oppidum gradense tuendum cura c. r. gubernii maritimi fluctibus maris opposita est anno MDCCCLXXXV.«

Kmalu sem se prepričal, kako potreben je ta nasip za mesto. Nekega dne je pihal jug, kakor splošno govore »široko«. Ta veter, pa četudi ne piha posebno hudo, čudovito razburi morje. Takoj sem bil na nasipu in občudoval to strašno divjanje. V dolgih vrstah se valovi zaganjajo proti nasipu. Čim bliže so kopnemu, tem huje se pene, tem hitreje in besneje se pode proti obali. Človek dobi vtis, kakor da so živi, kakor da je morje napovedalo suhi zemlji vojsko, pa jo hoče sedaj s svojimi borci — besnimi valovi poplaviti in uničiti. Gledal in gledal bi ga cele ure, tako silno je veličastno. Pa ni nam bilo gledavcem dolgo časa obstati na nasipu. Valovi so postajali hujši in hujši — že so polivali ves nasip, pljuskali čezenj in kakor peča beli padali v jarek na drugi strani. Bobnenje je bilo

tako, da ni bilo mogoče razumeti niti besedice. Ni čuda, da so si stari Grki v svoji domišljiji ustvarili morskega boga Posejdona, ki kraljuje nad morjem in razburja sè svojim trirogelnikom njegove valove ter jih naganja v boj zoper zemljo. Precej laže pa sem si tudi predstavljal strah, ki ga bodo imeli ljudje poslednje dni pred silnim šumenjem morja, kakor je napovedal Kristus: »In na zemlji bo stiska med narodi zavoljo strašnega šumenja morja in valov.« Luk. 21, 25.

Koncem nasipa na vzhodni strani je zgrajeno obširno morsko kopališče. Ker je morje plitvo, je zelo pripravno, ugodno in varno, ter je mogoče daleč vanj bresti. Na muljnati obali so postavljene cele vrste šotorov, kjer posedajo kopališki gostje, ali si na solncu pogrevajo bolne ude. Drugi se valjajo in kopljejo v mulju (zelo droben pesek), kar je dobro za bolnike, ki trpijo na revmatizmu.

Semkaj prihaja vsako leto od maja do oktobra na tisoče letoviščarjev deloma zaradi zdravja, deloma zaradi zabave, kar prinaša meščanom lep denar.

Lepo lice daje mestu veličastna cerkev v njegovi sredi, nekdanj stolnica gradeških patriarhov, sedaj navadna župna cerkev. To vam je stara bazilika iz šestega stoletja s tremi ladjami. Po tleh še polno mozaika sè starokrščanskimi napisi dobrotnikov in duhovnikov, ki počivajo v cerkvi. Na vsaki strani se vrsti po enajst deloma marmornih stebrov, ki ločijo stranski ladji od glavne. V apsidi stoji na prostem veliki oltar s kiborijem. Za oltarjem so pa sedeži za kanonike, ki so se nekdanj zbirali semkaj k cerkvenim molitvam. Srednji zvišen, kamenit sedež z baldahinom je bil patriarhov. Človek postane nekako otožen, ko opazuje te ostanke nekdanje slave. Patriarhov sedež nosi sedaj ta-le napis: »Praesulis haec fuerat Sedes si prima gradensis, nunc humilis gaudet nominis esse memor.« prosto slovenski: nekdanj je bil to prvi sedež škofov, sedaj pa se ponižno tega imena le še samo spominja.

Tu so stolovali torej škofje in celo patriarhi! Kako je to? saj je vendar tako blizu Oglej, kjer je bil sedež slavnih patriarhov. Seči moramo nazaj v šesto stoletje. Oglejska cerkev nam ne nudi veselega pogleda. Za časa škofa Pavlina (557—569) se je bil (zaradi tako imenovanih »treh poglavij«) razširil verski razkol po Istri, Beneškem in po Liguriji. Ta »tri poglavja« so obsegala krivoverske nauke treh škofov: Teodora iz Mopsuestije, Teodoreta iz Cýra in Ibe iz Edesse, ki jih je obsodil in zavrnil peti cerkveni občni zbor v Carigradu l. 553. Vkljub temu so se jih nekateri škofje v današnjem Primorju in Beneškem trdovratno držali in ž njimi kajpada tudi verniki, čeprav ne vsi, a vendar velik del. Tem razkolnikom je pripadal tudi oglejski škof Pavlin.

Leta 568. so prodirali Longobardi proti Italiji. Škof Pavlin se ni čutil v Ogleju varnega pred njimi in je z mnogimi meščani po-

begnil na bližnji otok v Gradež, ki je bil močno utrjen. V Gradežu je tudi umrl. Njegova naslednika tudi šizmatika sta bila škofa Elija in Severus, ki sta tudi stolovala v Gradežu. Po smrti poslednjega pa je bila katoliška stranka že toliko krepka, da si je izvolila svojega katoliškega škofa Kandidijana, ki je ostal v Gradežu. Šizmatiki so pa tudi postavili svojega škofa, ki se je povrnil v Oglej. Oba sta nosila ime »škof oglejski«. Tudi po končanem razkolu v letih 698.—700. sta obstala oba sedeža. Longobardi so dali oglejskemu naslov »patriarh«, ki so si ga prisvajali tudi gradeški. Nasprotovanja med njima so trajala več stoletij, ker sta si oba prisvajala prvaštvo nad istrskimi in beneškimi škofi. Končno je l. 1451. papež Nikolaj V. premestil gradeški patriarhat v Benetke, a namesto oglejskega je Benedikt XIV. l. 1751. ustanovil dve nadškofiji: v Gorici in Vidmu. S tem je bilo konec oboje slave: gradeške in oglejske. Gradež je sedaj majhno primorsko mesto, Oglej pa raztrgana vas. Le obe baziliki stojita še tu kot pomnika nekdanjih slavnih časov.

Mesto je čisto italijansko. Govori se tu lepa laščina, čeprav je bližnja okolica vsa furlanska. Slišal sem celo, kako so se gradeški otroci norčevali iz Furlancev, ki so romali od tu na Barbano. — V cerkvi imajo razen pridige vse pobožne vaje, kakor rožni venec in litanije v latinskem jeziku. Vprašal sem nekega bogoslovca domačina, če pa tudi vse to razumejo, pa mi je odgovoril, da: deloma zaradi velike podobnosti latinščine z laščino, deloma vsled razlage v šoli in v cerkvi. Poje vsa cerkev, kajpada tudi latinski, ampak na tak način, ki nič kaj ne ugaja našim ušesom. Naši pastirji na paši jih daleč prekašajo.

Gradežani so ubogi ljudje. Polja nimajo, ker ga ni kje imeti; okoli in okoli sama voda in močvirje. Samoumevno je, da tudi živinoreje ni. Njihov edini dohodek je ribištvo in pa letoviščarji. Zato je pa tudi vsak navadni Gradežan ribič. Združeni so v »ribiško zadrugo«. V mestu je tudi tovarna za konserviranje sardel, ki jih ribiči v veliki množini love. Ako slutijo ribiči na večer, da bo ponoči in drugi dan lepo vreme, odrinejo sé svojimi jadrnicami pred solčnim zahodom na morje. Ali je lep prizor! Do sto jadrnic z različno barvanimi jadri plove počasi na veličastno morje. Jadra imajo tudi naslikane svoje posebne znake, da domačini že od daleč po znamenju jadra vedo, kdo je ta ali oni. Tako imajo narisano: uro, srce, zvezdo, križ, sidro, Ime Jezusovo, kelih s hostijo itd. — Na globokem morju se razpostavijo, vržejo mreže in love celo noč ter se proti jutru vrnejo domov. Na obali izlože, kar so nalovili, izpirajo, krpajo in suše mreže.

Sploh je ob morju vedno polno življenja: odrastli Gradežani se trudijo za trdi kruhek, letoviščarji se izprehajajo in dihaajo zdravi morski zrak, otroci pa se kopljejo in uganjajo svoje burke. Plava

vse, četudi staro še-le pet let. Videl sem, kako so metali zagoreli Italijančki črnemu psu kos lesa v morje, da ga je lovil in nosil iz morja. Vode je bil vaje kakor raca. Brez najmanjšega pomisleka je bil v vodi, lovil les, ki se mu ga odnašali valovi ravno v hipu, ko je hlastnil po njem, se potapljal in preobračal po morju, in dolgo časa ni hotel vun, čeprav so ga otroci vabili in klicali.

Gradeški letoviščarji imajo tudi lepo priliko za izlete. Omenjam samo dva kraja: Barbano in Oglej. Do Barbane je s čolnom tri četrt ure. To je mali otok, na njem je cerkev Matere božje s frančiškanskim samostanom. Barbana je zelo obiskovana božja pot. Slovenski Primorci pa tudi Furlani romajo tja v velikem številu. Vsako leto se vrši prvo nedeljo v juliju procesija v čolnih iz Gradeža na Barbano. Morda koga zanima, odkod ime Barbana. Zgodovina poroča, da je na otoku tega imena škof Elija (571—586) sezidal cerkev Matere božje in samostan. Za prvega samostanskega predstojnika pa je postavil moža, ki mu je bilo ime Barbanus. Po njem je dobil ime ves otok.

Ob jasnem vremenu se vidi že iz Gradeža mogočni 73-m visoki zvonik častitljive oglejske bazilike. Vračajoč se domov sem obiskal tudi ta spominek nekdanje slave, ki jo je užival Oglej v političnem in cerkvenem oziru. Pravim samo spominek, ker sedanji Oglej je samo neznatna, precej razdrapana vas, kakor ruševina lepega in velikega spomenika. Le bazilika kipi še mogočno proti nebu v nekdanjem veličanstvu. Njeni zvonovi kakor da kličejo čez ravno Furlanijo: kraljestva minejo in cesarstva, Cerkev pa ostane do konca dni. — Sedanjo baziliko je zidal patriarh Popon (vladal 1019—1042.) in jo posvetil dne 13. julija 1031. Dolga je 65 m, široka 29-20 m, visoka pa do stropa 21-50 m. Ko sem bil v cerkvi, so ravno odkopavali v stranski ladji lep starokrščanski mozaik.

Mladim bravcem je morda tudi že znano, da so do l. 1463., ko se je ustanovila ljubljanska škofija, tudi naši kraji spadali pod cerkveno oblast oglejskih patriarhov. Že jako zgodaj v sedmem in osmem stoletju pa so prihajali oglejski duhovniki-misijonarji med pogsanske Slovence in jim prinašali luč sv. vere. Oglej in Salzburg sta nekako tekmovala pri pokristjanjenju naših pradedov. V natančnejši popis Ogleja in njegovega pomena za Slovence se tu ne bomo spuščali.

Vsakemu Slovencu je v tej veličastni baziliki nekako tako pri srcu, kakor popotniku, ki se vrne k ognjišču svojih pradedov; saj se je od tega ognjišča krščanstva širila luč resnice in prave prosvete med naše pogsanske pradede.

Jos. Lavtizar:

Od Drave do Save.

V globoki strugi je šumela Drava, na njenem levem obrežju pa se je v popoldanjem solncu svetlikal Velikovec.

Vlak je požiral počasi kilometre, ker po takih krajevnih železnicah se ne pride mnogo hitreje naprej kakor z navadnim vozom. Dalje časa smo se vlekli po rodovitni planjavi, na kateri stoji Doberlavas z impozantnim nekdanjim samostanom. Potem se je začela naša pot viti skozi skalovito sotesko, v kateri so svojedobno zajeli Turke, da niso mogli prodirati naprej.

Železna Kapla je čeden trg, obdan z gorami. Župna cerkev je v sredi trga, ob čigar spodnjem koncu stoji na vzvišenem prostoru božjepotna cerkev Matere božje v Trnju, stara gotska zgradba z dvema ladjama. V Železni Kapli je mnogo obrtnikov, ki imajo zaslužek od okoličanov, ter mnogo nemškutarije. Bog živi zavedno slovensko duhovščino!

Drugi dan še ni vzešlo solnce, ko sem korakal po državni cesti mimo grof Thurnovega gradu in zavil v stransko dolino Remšenik.

Naravnostna črta ob potoku Remšeniku drži v Koprivno in v Črno, najina pa se je odcepila ob desni strani precej strmo navzgor. Kolikor više se vzpenjaš, toliko bolj odkriva Obir svojo visoko glavo (2141 m). Na obeh krajih jarka samevajo kmetiški domovi.

Kmalu pridemo do stare smreke, na kateri visi poslikana lesena tablica. Podoba predstavlja mrtvega drvarja, ležečega poleg posekanega drevesa. Ob vrhu spominka se bere: »Tukaj je storil smrt Andrej Kne. Kdor mimo gre, naj se spomni mene z očenašem.« Take slike v gozdni samoti niso brez idiličnega značaja. Zajedno tiči v njih mnogo tragike za popotnika, ako jo hoče razumeti.

Kmalu se je pokazala cerkev sv. Leonarda, ki ima 1330 m morske višine. Cerkev je dobro ohranjena in čeprav v tako visoki legi, ima vendar o gotovih dneh mnogo obiskovavcev. Njen patron velja kot zaščitnik domače živali, zato mu prinašajo kmetje ovce, volno in mlade prašičke v dar. Na cerkvenih vratih visijo konjske podkve, ob vnanjem zidu pa so okoli in okoli preprežene verige. Sv. Leonard se namreč predstavlja z verigo v roki, ker je poseben pomočnik jetnikov.

Od sv. Leonarda je še kake pol ure do vrha. Ostani zdrava koroška dežela, že smo na Štajerskem. Kakšen pogled! Zid skalnatih grebenov, ki se držijo v orjaški vrsti drug drugega, stoji pred iznenadenim popotnikom. Savinjske planine! Ob njih dnu pa glasovita Logarjeva dolina, zastražena sè snežniki ob desni in levi.

Pij, kedar si pri studencu; krepko dihaj, ko si na svežem zraku; občuduj, ko si na vzvišenem stališču. In da se pridruži idealom tudi nekaj materialnega, pomni še to, da imaš odprte ob veličastnem vžitku oči, zaprto pa denarnico, ker tukaj nihče ne pričakuje napitnine ali vstopnine. Z vrha pelje pot po klancih navzdol, precej bolj strmih nego s koroške strani.

Prišla sva do prve kmetiške hiše, ki je zgrajena v tej višini. Ne daleč proč se vidi na podolgovatem griču cerkvice sv. Duha, solčavska podružnica (1245 m).

Pokazala se je vas Solčava, ležeča v ozki dolini in obdana z visokimi gorami. Proti severu še širi Olševa (1930 m), ob vzhodu pa stoji širokopleča Radoha, ali kakor jej pravi ljudstvo, Radha (2065 m). Solnce je pravkar zahajalo ter jo zlatilo s žarečim sijajem. Tujec se razveseli, ko najde v tem krasnem planinskem svetu tudi jako lepo cerkev. Rada bi bila ostala dalje časa tu, ako ne bi bilo stalo v popotnem načrtu, da je današnje prenočišče določeno v Lučah, oddaljenih dve uri od Solčave.

Pot se vije skozi ozko sotesko poleg šumeče Savinje. Na obeh straneh se vzdiguje navpik štrleče skalovje, ki daje okolici divjelep in nekoliko plašen značaj. Ker se je že mračilo, so bili prizori med skalnatimi stenami toliko bolj čudoviti.

Čeprav še ni bilo zelo pozno, je vladala vendar v Lučah egiptovska tema. Luče so prijazen kraj na bolj odprti planjavi. Ob spodnji strani vasi se združuje s Savinjo potok Lučnica, ki prihaja od štajersko-kranjske meje. Visoko v gorah se vidijo posamne kmetiške hiše, še više pa se raztegujejo veliki gozdovi, lastnina ljubljanskega škofa.

Ob osmih zjutraj sva se poslovila iz Luč in se obrnila proti Ljubnemu. Vreme krasno.

Od Luč do Ljubnega sta se potrebovali dve uri. Ta oddelek doline je precej dolgočasen. Ni drugega, kar bi ugajalo očesu, kakor zelena barva Savinje in skalovje, ob katerem se ustavlja voda ter dela globoke tolmane. Ko se je dolina bolj razširila, se je pokazala na griču stoječa cerkev in nekaj hiš okoli nje, da bi mislil, to je Ljubno; pa je le župnijsko grobišče. Ljubno je nekoliko naprej na ravnini.

Čeprav je bil že sv. Matevž, je vendar solnce prav poletensko pripekalo in cesta je postajala vedno bolj trda. Popotnik se sicer ne sme vznemirjati radi tega; da ima le dobre čevlje, primerno obleko in malo prtljage, že pride dalje. Vendar ni bilo treba hoditi dolgo po cesti. Pelje namreč v velikem ovinku proti Gornjemu Gradu in vsak pešec si izbere rajši bližnjico, vodečo čez travnike, kjer so stopinje bolj mehke. Takoj se je pokazala cerkev sv. Frančiška Ksaverija, daleč naokrog znano romarsko svetišče.

Od sv. Frančiška naprej te spremlja na obeh straneh pota hladna senca in ko prideš na plan, pozdravlja te s strmega hriba cerkev sv. Florijana. Ne traja več dolgo in pred sabo imamo znameniti trg Gornji Grad, ki ga nadkriljuje vznesena cerkvena kupola. Ta krasna okolica je večinoma last ljubljanskih škofov, ki naj bi jim služila, da se za počitnice odtegnejo mestnemu šumu ter po napornem višjepastirskem delovanju uživajo v ozonskem dihu obsežnih gozdov blaženi mir. Cerkev ima slavno preteklost in popotnik ne pogrša v njej starih spominkov, ki so vzdani v vnanjem zidu.

Iz Gornjega Gradu vodi cesta med njivami in travniki proti dvostolpni cerkvi Matere božje pri Novi Štifti. Delala se je že noč, ko sva dospela tja in ni nama kazalo drugače, kakor da ondi prenočiva. Drugi dan sva jo mahnila čez kranjsko-štajersko mejo do Kamnika.

Ko sva imela za seboj gorsko naselbino Póreber, sva prišla kmalu na cesto, ki je naju pripeljala v Kamnik.

V. Hybášek:

Tekmovanje pevskih društev v Bruslju.

Glasbena umetnost v Bruslju ima svoje središče v Societe Royale »Les Artisans Reunis«, — velikem pevskem društvu, ki je obhajalo letos šestdesetletnico svoje ustanovitve, Društvo šteje 150 članov iz vseh slojev, od preprostega delavca do akademično izobraženega inteligenta. Žuljava roka, ki s trudom služi vsakdanji kruh, se druži tu bratsko z roko bogatina, in oba enako navdušeno ljubita petje. S podporo mesta Bruslja, z darovi bogatinov in raznimi volili si je društvo nabralo precejšnje premoženje. Zato prireja od časa do časa plemenite pevske tekme, katerih se največkrat udeležujejo društva zahodnih dežela, zlasti Nemčije, Belgije in Holandskega.

Kakor se vsi zahodni narodi radi »pokažejo«, tako tudi društvo Artisanov ne zamudi prilike, da ne bi dostojno proslavilo raznih jubilejev in tudi sicer pomembnih dni. Letošnja slavnost se je vršila pod pokroviteljstvom kralja in kraljice belgijske, Alberta in Elizabete, ter belgijske princezinje Klementine. Razsodišče je bilo sestavljeno iz umetnikov svetovne slave. Tu so bili skladatelji, ravnatelji in profesorji raznih konservatorijev itd.

Pevska tekma se je vršila v dveh oddelkih: prvi oddelek je nižji in so mogla tekmovati v njem le društva, katera doslej v takem oddelku niso dobila prve cene.

Drugi oddelek, (najvišji) zahteva, da je društvo, ki se hoče udeležiti tekme, dobilo že prej prvo ceno v prvem oddelku.

Dne 24. julija t. l. se je udeležilo pevske tekme tudi češko pevsko društvo »Smetana« iz Plzna. Pripomniti moram, da so društva, ki so tu tekmovala, imela čez 200 izvršujočih članov in zato se je priredila za društva, ki so štela manj pevcev, posebna sekcija. V tej je pelo tudi društvo »Smetana«; njegov nastop je bila prva točka sporeda.

Ogromni cirkus za 3000 ljudi je bil do zadnjega kotička napolnjen.

Kmalu po tretji uri je bilo društvo »Smetana« pozvano k nastopu. Pri srečkanju je potegnil predsednik društva K. Zang Nešverov zbor »Naše písne« in takoj potem je pevovodja Anton Arnet s krepko roko in imponirajočo hladnokrvnostjo začel dirigirati.

Vsi časopisi, ki so prinesli obširna poročila o koncertu, se strinjajo s tem, da so Čehi izborni peli. Piano je bilo tako čisto, da si je občinstvo komaj upalo dihati, čistost glasov absolutna. In kaj šele forte! Kakor bi se valili težki kvadri po ogromnem prostoru cirkusa. — Komaj je utihnil zadnji akord, je zagrmelo v cirkusu ploskanje in pred pevce je stopilo dekletce s zlatimi palmovimi vejicami in je navdušeno pozdravilo češke pevce — pozdrav bruseljskih Čehov.

Na dano znamenje je »Smetana« zapel od razsodišča mu določene Fallove »České tance«. Ta skladba je silno navdušila ne le občinstvo, ampak tudi razsodišče samo. Strogi obrazi sodnikov so se razjasnili in proti navadi so gospodje sami začeli ploskati.

Kmalu potem je naznanil predsednik razsodišča, da je društvu »Smetana« priznana druga cena z odliko, namreč zlata kupa, diploma in medalja.

Krog osme ure je bila tekma končana in predsednik razsodišča naznanil darila, ki so jih dobila posamezna društva. Razsodišče je ravnalo nepristransko in jako strogo. Vsak sodnik je moral svojo sodbo oddati pismeno.

Ako beremo v časopisih poročila o bruseljski tekmi, se nehote vprašamo, kako je to, da tako izborni izšolano društvo kakor je »Smetana«, ni dobilo prve cene. Vzroki so različni in jih ne moremo v tem listu navajati.

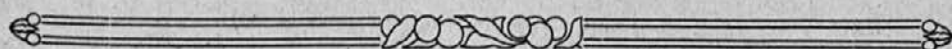
Da je pa društvo jako častno rešilo svojo nalogo, o tem pričajo besede g. Grahama, urednika lista »The Musikal Herald« iz Londona, ki je rekel: »Češki pevci so na svoje uspehe lahko ponosni. Takoj prvič v oddelku d' Honneur tako zmagati, je velika redkost. Vsak izmed čeških pevcev je sam na sebi umetnik!«

Da je tudi razsodišče priznalo najvišje mogoče odlikovanje društvu »Smetana«, vidi se iz tega, da mu je bila pripoznana cena z odliko, kar se pa ni zgodilo pri podelitvi drugih cen. To se tudi v diplomah čeških pevcev posebno poudarja.

Društvo „Smetana“ je sploh v umetniških krogih bruseljskih jako cenjeno. Na dan prihoda v Bruselj ga je čakala na kolodvoru posebna deputacija; oficialni pozdrav pa je bil v društvenih prostorih »Artisanov«.

Predsednik je tu z nenavadno toplimi besedami povdarjal umetniško višino čeških pevcev in pristavil, da ne le umetnost, ampak tudi prijateljstvo veže »Artisane« z društvom »Smetana«. »Tu vidite dokaz,« je rekel predsednik Loucktt in pokazal pri tem na sliko velikega mojstra Smetane, obešeno na prvem mestu v dvorani, »kako globoko je naše prijateljstvo do vas in vaše umetnosti!«

Tekma bruseljska je glasbenikom nudila toliko visoko umetniškega užitka, da ostane vsem udeležencem v trajnem, neminljivem spominu.

Andrej Uršič:

Navod za šahovo igro.

(Dalje.)

Dunajska partija se primeroma veliko igra in — poskuša; zaslužna sta za njeno analizo avstrijska mojstra Steinitz in Hampe. Včasih se v nadaljevanju vplete tudi gambit Piercejev. Sledeče partije so boljše vrste in nadomeščajo teoretično razpravo.

Partija 22., igrana 21. novembra 1904.

Beli: Spielmann. Črni: Eljažov.

1. e2 — e4	e7 — e5	11. Dd1 — a1	Db6 — d8 e)
2. Sb1 — c3	Sg8 — f6	12. Da1 — e1	Lc8 — e6
3. f2 — f4	d7 — d5	13. De1 — g3	Ke8 — d7
4. f4 × e5	Sf6 × e4	14. Sf3 — g5	Dd8 — g8 f)
5. Sg1 — f3	Lf8 — b4	15. Sg5 × e6	f7 × e6
6. Lf1 — e2	c7 — c6 a)	16. Tf1 — f8	Dg8 × f8 g)
7. 0 — 0 b)	Dd8 — b6 +	17. La3 × f8	g7 — g6 h)
8. d2 — d4 c)	Se4 × c3 d)	18. Dg3 — a3!	Kd7 — c8
9. b2 × c3	Lb4 × c3	19. Da3 — e7	Sb8 — d7
10. Lc1 — a3	Lc3 × a1	in najpozneje je črni mat v 6. potezi.	

Opazke: a) Stara obrana, katera je bila znana že v pariškem turnirju 1878. Nazori o dobroti — slaboti poteze so različni. Opomnimo naše mlade prijatelje, da preti črni Dd8 — a5; b) beli skoraj nima boljše poteze; c) nova poteza, ki se pa vzdržuje; d) boljše bi igral črni Lb4 × c3 in potem šele Se4 × c3; e) Eljažov je po igri sam rekel: Boljše bi bilo h7 — h6!; f) Črnemu se bliža črna usoda; g) ako igra črni Sb8 — a6 sledi 17. Tf8 × a8 Dg8 × a8 18. Dg3 × g7 + in črni turn h8 in dama a8 sta izgubljena; h) črni ne sme vzeti letalca f8 zaradi 18. Dg3 × g7 + Kd7 — e8; 19. Le2 — h5 +.

Partija 23., igrana 1. 1889. v New-Yorku.

Beli: H. Blackburne. Črni: Maks Judd.

1. e2 — e4	e7 — e5	16. Le1 — f4	Le6 × f5??
2. Sb1 — c3	Sg8 — f6	17. g4 × f5	Sc6 × e5
3. f2 — f4	d7 — d5	18. Lf4 × e5	f7 — f6
4. f4 × e5	Sf6 × e4	19. d3 — d4	Kg8 — h8
5. Sg1 — f3	Lf8 — e7	20. Tf1 — f3!!	c5 × d4
6. Dd1 — e2	Se4 × c3	21. c3 × d4	Lf8 — d6
7. b2 × c3	0 — 0	22. Tf3 — h3	h7 — h6 a)
8. g2 — g3	Lc8 — f5	23. De2 — d2!	f6 × e5
9. d2 — d3	c7 — c5	24. Th3 × h6 +	Kh8 — g8
10. Lf1 — g2	Sb8 — c6	25. Lg2 × d5 +	Kg8 — f8
11. 0 — 0	Ta8 — c8	26. f5 — f6	Dd8 × f6
12. Ta1 — b1	b7 — b6	27. Th6 × f6	g7 × f6
13. Sf3 — h4	Lf5 — e6	28. Dd2 — h6 +	Kf8 — e7
14. Sh4 — f5	Tf8 — e8 (?)	29. Dh6 — g7 +	Ke7 — d8
15. g3 — g4	Le7 — f8	30. Dg7 — f6 +	in dobi.

Opazka: a) Posiljena poteza; ako igra črni f6 × e5 sledi. 23. Th3 × h7 + Kh8 × h7; 24. De2 — h5 + Kh7 — g8; 25. Lg2 × d5 +; znana kombinacija.

Partija 24., igrana 18. februarja 1905. na Dunaju.

Beli: Jan Krejčík. Črni: L. Löwy II.

1. e2 — e4	e7 — e5	10. Ld3 — b5 b)	Sf6 — g4!! c)
2. Sb1 — c3	Sg8 — f6	11. Lb5 × c6	b7 × c6
3. f2 — f4	d7 — d5	12. d2 — d4	Lc5 — d6
4. f4 × e5	Sf6 × e4	13. h2 — h3	Lc8 — a6
5. Sg1 — f3	Sb8 — c6	14. h3 × g4	La6 × f1
6. Lf1 — d3 a)	f7 — f5	15. Dd1 × f1	Tf8 × f3!
7. e5 × f6 en pas	Se4 × f6	16. Df1 — e1	Dd8 — h4 +
8. 0 — 0	Lf8 — c5 +	17. De1 — h4	Tf3 × f1 mat,
9. Kg1 — h1	0 — 0		

Opazke: Ta partija je zgled predrzne novotarije, ki se sama tepe. a) Zelo dvomljiv poskus, ki se večkrat ponavlja, a ima vedno manje kredita; b) beli je že zaostal v razvitju podob; upa pa z d2 — d4 si opomoči; c) to je grozen konjski udarec, ki uniči nado belemu d2 — d4 s potezo Sc6 × d4.

Rešitev nalog.

št. 7. s črnim pešcem b5

št. 6. 1. Dh2 — a2	Ta4 × a2	1. Da8 — a1	Dh8 × a1
2. Sd3 — b4	mat	2. Lg8 — h7	mat
1. —	Ta4 × d4	1. —	Dh8 × g8
2. Da2 — a8	mat	2. Da1 — b1	mat
1. —	Se1 × d3	1. —	Kf5 — g6 (e4)
2. Da2 — e6	mat drugo lahko.	2. Sd5 — e7 (Sf7 — db)	mat

št. 8. ima 3 prve poteze namreč: 1. Sa5 — b7; 1. Th7 — h6 in 1. Sa5 — c6; naloga je pa pravilna, ako postaviš na c6 belega na c7 pa črnega pešca. Potem je prva poteza 1. Sa5 — b7, katera je tudi zamišljena.

- št. 9. 1. Sg4 — e5 Kd4 — e3 1. — Kd4 × e5
 2. Td1 — e1 + Ke3 — d4, d2, f2 2. Td1 × d3 K —
 3. Se5 — f3 × d3 mat 3. Dc6 — e8 mat
 1. — Sh1 — f2 1. — La5 — b6
 2. Se5 — f3 + Kd4 — e3 2. Td1 × d3 + itd.
 3. Td1 — e1 mat drugo lahko
 1. — La2 — b1
 2. Kg5 — f4 itd.
- št. 10. 1. Kg4 — g5 Kb5 — a + 1. — a5 — a4
 2. Dh1 — h3 Ka4 — b5 2. Dh1 — e4 a6 — a5
 3. Dh3 — d7 + Kb5 — c4 3. De4 × g6 Kb5 — c4
 4. Dd7 — d3 mat 4. Dg6 — d3 mat
 1. — Kb5 — c4
 2. Dh1 — d1 Kc4 — b5
 3. Dd1 — d7 + Kb5 — c4
 4. Dd7 — d3 mat
- št. 11. namenjena rešitev. 1. Kg7 (g3); 2. Kf6 (g2); 3. Ke5 (g1D); 4. D × g1 Kc3;
 5. Dg1 — d4 mat.

Glede rešitev teh nalog opomnimo, da jih je prav pogodil edini Rad. Čelešnik, sedmošolec; poslali smo mu nagrado.

- št. 12. 1. Ld6 — e7 ↘ 1. S, D, T, p mat¹ št. 13. 1. Dh7 — h2 ↘ 2. S, L mat št. 14. 1. Lh2 — c7 ↘ 2. odkriti mat
 št. 15. 1. Df3 — h3 ↘ 2. D, S, T mat št. 16. 1. Tb3 — f3 ↘ 2. S mat št. 17. 1. Dc2 — c8 ↘ 2. D mat
 št. 18. 1. Dg8 — g7 ↘ 2. D, S, p mat št. 19. 1. Dg4 — g8 ↘ 2. D mat št. 20. mat h3 bela dama
 1. Dh3 — c8 ↘ 2. S, T mat
 št. 21. 1. Dc6 — h1 ↘ 2. p, S, D mat št. 22. 1. e2 — e4 ↘ en passant!!!
 2. D, p mat
 št. 23. 1. Le4 — f5 ↘ 2. D, g7 — g8 skakač! mat

¹ Opazka. Kratice S, D, T, p mat pomenijo, da potegne beli svojo podobo S-kakača, D-amo, T-urna, L-etorca, p-ešca in postavi z isto podobo mat črnega. V 23. nalogi gre na Lf5 črni pešec e6 na f5 (vzame belega letalca!), beli pa potegne pešca g7 na g8 in ga spremeni tukaj v skakača, ki napravi črnega kralja mat!

Našim mladim prijateljem, ki so se čilih moči vrnili zopet k učenju, želimo v novem šolskem letu najboljših uspehov.

Drobiž.

Koledarček slov. kat. nar. dijaštva za šol. leto 1910/11; III. letnik, uredil phil. Fr. Stelè. V Ljubljani 1910. Cena 1:20 K. — Ptič se pozna po perju in človekovo mišljenje ter naziranje sodiš lahko po ko-

ledarju, ki mu je za eno leto zvest sprem-ljevalec v njegovem praktičnem in sta-novskem delovanju. Brez koledarja tudi dijak ne izhaja, zato prirejajo vrli katol. nar. visokošolci vsako leto koledarček za

dijake, ki jim podaja izborne informacije o dijaškem stanju, delovanju in nalogah, ki jih imajo kot katoliki in kot Slovenci med svojim ljudstvom. Prepotrebni kalendarček bo last vsakega zavednega dijaka.

dr. A. B.

Zlata knjiga slovenskih Orlov. Fr. Terseglav. Ljubljana 1910. Broš. 1 K, vezana 2 K. — To je delo, ki obsega ob kratkem načela za življenje in delovanje ne samo vrlih Orlov, temveč sploh vse poštene slovenske mladine, ki hrepeni po krščanskih idealih. To ni dolgovetna razprava, iz katere bi se težko razbralo, kaj hoče prav za prav pisatelj povedati, ne; to so klene in jasne misli, vsekane kakor v kamen; da jih vsak na prvi hip razume, takorekoč otipa.

Knjiga je velikega vzgojnega pomena za vso idealno mladino. — Resnica je, da podaja že v ljudski šoli katekizem mladini prava načela za življenje, a ravnotako je resnica, da šolarji takrat še vsega ne razumejo, ker še ne poznajo življenja. Ko ga pa po preteku let začno spoznavati, je pa že marsikatero poglavje iz katekizma pobledelo v njihovem spominu, ali ga vsaj ne znajo aplicirati na praktično življenje. — Zlata knjiga priskoči nekako na pomoč znanju katekizma in neizkušenosti mladine ter pojasnjuje v kratkih in jasnih potezah ter v novi obliki samo nekatere točke iz krščanske morale, ozirajoč se na praktične razmere slovenske mladine.

Obsega devet poglavij. Posebno lepa so poglavja: V. viteštvo in neomadeževano življenje. VI. Ljubezen do ljudstva in narodne dolžnosti Orla. IX. Orel in nasprotniki. Začenja se knjiga z berilom iz knjige Makabejcev, ki zveni kot krasen preludij o junaštvu Makabejcev, ki so, kot orli svoje gnezdo, junaško in navdušeno branili svojo domovino in vero. Konec pa izzveni v prelepem finalu, ki je potekel iz srca in peresa enega največjih Slovencev — knezoškofa Antona Martina Slomška. Tu so zlate besede iz njegovega zlatega srca, kako se ima vsak Slovenec navduševati in boriti za svojo domovino in sv. katoliško vero.

Knjiga ima trajno vrednost, ker temelji na verskih resnicah in se popolnoma vjema s krščansko moralo, zdravo

pametjo in dolgoletnimi izkušnjami. Ako bo naša mladina pazljivo brala to svojo knjigo in jo praktično izvajala v življenju bo imela domovina srčne in neupogljive moče, ki bodo nevstrašeno branili njo in sv. križ, kakor brani orel svoje gnezdo na gorskih pečinah. — Knjiga naj bi bila last in ponos vsakega Orla. Tudi dijakom, ki so cvet naše mladine, bo prišla prav; saj mora vendar v prvi vrsti dijak vedeti, za katerimi vzori hrepeni in se zanje bori poštena slovenska mladina.

M. Št.

Smrt opominja k delu. Naš prerano umrli pesnik Medved je često razmišljal o smrti. Njegovo mišljenje je bilo med življenjem in smrtjo. To ga je storilo pesnika-miselca in mu odkazalo nad vse častno mesto v vrsti naših pesnikov. Kot nekako vodilo si je napisal sledeče modrosti polne stihe:

»Kdor vedno le smrt premišljuje,
kako mu življenje preseda.
Kdor misli samo na življenje,
kako ga prestraši — smrt blede!«

A. Medved. Poezije II., str. 62.

Misel na smrt navdaja človeka navadno s strahom. Tega pa je človek sam kriv. On naj bi mislil večkrat na smrt, ne na tisto silno in razdevajočo smrt, ampak kot na poslanko božjo, ki pripelje zemljana v novo, boljšo domovino. Potem bi mu ne bila smrt strašna, ampak prikupljiva, ker bi ga vedno opominjala k delu, kajti po smrti slede človeku le njegova dela. Resno in prijateljsko opominja smrt k delu: Sedaj je čas, sedaj ste živi! Ne zapirajte svojih oči pred trudom in svoja srca pred ljubeznijo! Na delo za blagor svojega naroda, za oplemenitev lastnega srca!

N. St.

Ideal prostosti. Prostost je ideal, ki ogreje človeško srce in ga pridobi za brezpogojno odvisnost od нравnih zakonov. To je vzvišeni ideal prave prostosti. Žal, da se nahajajo ljudje, ki v našem presvetljenem veku hrepenijo po drugi »neodvisni« prostosti. Njim ni prostost ideal, ampak le idol (malik), pred katerim se poklanjajo in mu darujejo v zahvalo svoje naklonjenosti pravo, resnično prostost. Nasprotniki prave prostosti poveljujejo нравno suženjstvo, kateremu pripisujejo za lepodonečimi besedami in praznimi puh-

licami najvišjo čast, katere je človek deležen: prostost mišljenja. Lepa prostost! Po njihovem mnenju je človek, izobražen v vseh mogočih humanitetnih strokah, prijatelj vsakovrstnega športa, privrženec te ali one veri sovražne stranke, suženj svojih strasti — prost, t. j. on je neodvisen v svojem mišljenju in delovanju. Kratke pameti mora biti tak, ki tem in podobnim naukom slepo in brezpogojno veruje. Seveda je treba v našem novodobnem času zdravega mišljenja, ozarjenega s sv. vero, in zadostno izobrazbo, da more človek pravično soditi in krive nauke z mirno vestjo obsoditi.

Prava, neodvisna prostost je v tem, da more človek po svoji volji izbirati med dobrim in slabim. To je ideal prostosti, katerega goji vsaka po popolnosti hrepeneca duša. Prost biti vseh нравnih zmot in krivih potov je sladka zavest, ki tolaži človeško srce v vseh viharjih zemeljskega življenja. V naročju prave cerkve je prava prostost! Katolik ohrani svojo prostost nedotaknjeno do smrti, ko se preseli njegova duša v onostransko, večno domovino prostosti in svobode.

Cerkev nas uči resnico. Proti resnici pa ni nobene prostosti, ker resnica je že sama prostost, to se pravi: resnica izključuje vsak dvom, vsako nasprotovanje in tembolj vsako zmoto. Kjer je pa vse to izključeno, tam je prostost in resnica. Vsak pameten človek mora verovati resnici. Svobodomiselnici sicer navidezno verujejo, kar hočejo, v resnici pa ne. Kakor hitro kdo dvomi, nima več prostosti, ostati v zmoti. Kdor ostane, se mora odpovedati zdravemu človeškemu razumu in stopiti mnogo nižje pod vrsto nerazumnih bitij. Seveda tega mnogi nočejo priznati, ker so že preveč zaslepljeni. — In tak naj bi bil ideal prostosti!?

Ideal prostosti je nad vse vzvišen in korenini v Bogu samem. Bog je prost v najvišji meri, ki presega ves človeški razum ter nadkriljuje v svoji neskončnosti vsa ustvarjena bitja. Človeška — нравna — prostost je le nekaj droben žarek božjega sijaja, ki obdaja nerazumljivo prostost Večnega.

Po tem idealu je treba hrepeneti in se mu bližati. Sicer ne bomo v tem življenju nikdar popolnoma prosti, vendar

je naša dolžnost skrbeti za to, da bomo kolikor mogoče blizu prave prostosti.

Nedin Sterad.

Slovanska lipa. Do nekaterih dreves imajo narodi posebno ljubezen in spoštovanje. Tako n. pr. čisla Arabci palmo, Grki oljiko, Nemci hrast, Indijec smokvo, a Slovani posebno lipo. Sicer je uradno postavil lipo za slovansko drevo šele Jan Kollár leta 1825, a bila je že preje v visokem čislju. Odkod to spoštovanje in ljubezen do lipe pri Slovanih? Prav na kratko nekaj zanimivosti.

Lipa je doma v Rusiji, odkoder so se širili slovanski rodovi po ostali Evropi in kjer je še vedno mnogo obširnih, lepo zelenelih in prijetno dišečih lipovih gozdov, ki dajejo Rusom lepe dohodke. Naši pradedje so torej bivali v lipovih gozdovih. Kjer lipa cvete, tam čebele brenče. Tako je bilo tudi v slovanskih lipovih gozdovih. In naši pradedje so bili izvrstni čebelarji. Ljubili so med pa tudi medico. Vina niso poznali. Lipa jim je torej dajala slaščico in pijačo, lipovo cvetje jim je bilo zdravilo, kakor še dandanašnji tudi nam, iz lipovega ličja so pletli opanke. Ko so Přemyslu Otokarju prinesli vest, da je izvoljen za vladarja češkega naroda, so ga dobili na polju, kjer je oral. Na nogah je imel škornje iz lipovega ličja, a čez rame torbo, ravnotako iz lipovega ličja. Iz nje je vzel kruha in sira in je oboje ponudil poslancem. Mehek lipov les pa je bil za naše pradede jako pripraven material za raznovrstno orodje in pohištvo. Lipa je torej bila Slovani vse: varovala mu je hišo pred viharji, dajala mu hrano in zdravilo, obutev in orodje. — Ni torej čuda, da mu je prirastla k srcu in je jemal nje seme seboj, kamorkoli se je preselil, ter povsod zasejal svojo ljubljeno.

Ako so hoteli kak kraj posebno pre-slavit in okrasiti, so zasadili na njem svojo lipo. Lep spomin te njihove navade se nam je ohranil pozno v 19. stoletje na Pomorjanskem, koder so prvotno bivali Slovani, kar priča slovansko pa tudi seveda pokvarjeno nemško ime Pomern. — Na Pomorjanskem torej so se stari Slovani najdelj držali poganstva, noter v 12. stoletje. Na sv. Vida dan 1. 1124. jih je prišel v mesto Pirie izpreobračat hamberški

škof Oton. Njegovi prijazni in goreči besedi je res posrečilo, doseči lepe uspehe. Več tisoč ljudi se je dalo krstiti. Krstil jih je v studencu poleg mesta. In kaj so storili krščeni Slovani v spomin na ta imenitni dan? Okoli studenca so vsadili štiri lipe. Ena teh lip je še l. 1877. stala in nekoliko zelenela. Hrvat dr. Šulek je prosil ondotnega župnika g. Berga, naj mu pošlje njenega semena, da ga zaseje na jugoslovanskih tleh. Župnik mu je prošnjo uslišal in iz semena te sedemstoletne lipe so vzrastle in zazelenele mlade hčerke na škofovem, takrat Stroßmayerjevem vrtu v Djakovem.

Ista ljubezen do lipe se je ohranila med našim narodom do današnjih dni. Vsaka večja slovenska vas ima svojo vaško lipo. Pod njenim okriljem se odigrava veselo in žalostno življenje slovenskih otrok od otroških pa do sivih let. — Skoraj vsakemu izmed bralcev je znana kaka stara, častitljiva lipa. Ta bi vedela povedati, ako bi mogla govoriti!

Zato je pa prosti narod v svojem spoštovanju do lipe sempatam tudi malo predalet posegel in ji pripisuje razne pravice in lastnosti, ki ji nikakor ne gredo. Med drugim ima vero, da v lipo nikdar ne trešči, »ker je pod njo počivala sv. Družina na begu v Egipt«. Tudi se sliši sempatam prazna vera, da varuje lipovo liče pred čarovnijo, in še mnogo podobnega, kar je samonasebi ničevno, a kaže ljudsko spoštovanje do lipe.

Lipo tudi pogosto opeva narodna pesem. Po lipi pa se tudi imenujejo mnogi slovanski, seveda tudi slovenski kraji, kakor: Podlipa, Lipoglav, Lipnica itd.

Dober spomin je velik dar božji. Nekateri ga imajo že po naravi, nekateri pa si ga tudi izurijo z vajo. Velik spomin po naravi je imel n. pr. Temistoklej, ki je poznal vse atenske meščane po imenu, teh pa je bilo okoli 20 tisoč. Ravnotako je tudi Cezar poznal vse vojake. Kralj Mitridat je znal 23 jezikov. Iz novejših dob jih navedemo še nekaj. Jos. Scaliger, slavni jezikoslovec (1540.—1609.), se je naučil v 21 dneh napamet celega Homerja, dela ostalih grških pesnikov pa v štirih mesecih.

Florentinski knjižničar Magliabecchi (1633.—1714.) je imel tak spomin, da je

vedel vsa imena pisateljev bogate knjižnice, njihove nazore in vsebino knjig. Neki učenjak mu je dal nekoč prebrati svoj obširni rokopis. Nekaj dni na to pa se je delal, kakor bi bil izgubil spis, a Magliabecchi mu ga je povedal napamet. Živel pa je jako zmerno. Opoldne je navadno zaužil tri trdo kuhana jajca in pil nekočko vode. Pravi čudež s svojim spominom v številkah je bil Hamburžan Caharja Dahse.

L. 1845. se je produciral z njim tudi na Dunaju. Če je bilo zapisanih na tabli tudi 500 števil, si jih je zapomnil, če jih je tudi le enkrat pogledal. In z vsemi temi števili je napamet operiral v seštevanju, odštevanju, množenju, deljenju, kvadriranju itd. tako hitro, da se je mnogim navzočim začelo kar v glavi vrteti, in so morali oditi, tako jih je izmučilo njegovo bliskovito računanje. Sam pa ni čutil pri tem nobenih težav in utrujenosti.

Kdor si hoče izvežbati spomin, naj pazi zlasti na to-le:

Naj deluje duševno po določenem si redu! Ne sme v kratkem času študirati vsega navprek, pa ničesar do konca, ampak vsako stvar zase pa temeljito do konca, potem šele drugo pričeti. Najhujša nevarnost za spomin je neredno učenje. Če se hočeš prepričati, ali si kako stvar temeljito predelal, skušaj jo zapisati v kratkih in jasnih besedah. Če to moreš, si že nekaj storil. Zato si delaj, če ti le čas dopušča, kratke zapiske iz prebrane tvarine. To jako krepi spomin. — Pri napenjanju spomina trpi tudi telo, zlasti živci. Zato tudi skrbeti za zdravo telo in odmor živcev. Čisti zrak, gibanje na prostem, primerna zabava, to tudi krepi živčevje in s tem tudi spomin.

Skrbi si tudi za zdrave čute. Čim bolj zdravi so čuti, s katerimi sprejemamo zunanje vtise, tem globlje se nam vtisnejo v spomin zaznani pojavi.

Pa tudi dober spomin se lahko pokonča z nemarnostjo, nerednostjo, prenapetostjo in z boleznimi. Kdor ne pozna reda in mere pri učenju, si bo kmalu pokvaril spomin. Posebno škodljivo pa je za spomin, preveč pečati se z zabavnim berilom, ki duha samo raztresa, a mu ne daje krepke hrane. Že Kant je trdil, da

imajo slab spomin tisti, ki radi bero romane.

Svetniška poezija. Moderni, veri in Bogu odtujeni svet si predstavlja življenje svetnikov in sploh življenje poštenih kristjanov mračno in pusto, brez vsakega veselja in poezije. To je seveda popolnoma napačno mnenje. Nihče ne uživa večjega veselja, kakor tisti, ki živi po veri. Življenje z Bogom po veri je kakor cvetoč travnik v solnčnem maju, življenje brez Boga in vere pa je kakor puščava ob oblačnem vihnem dnevu. Le kaka fata morgana za hip omami čute, da je potem razočaranje in praznота v srcu še večja. — Par zgledov o svetniškem veselju in poeziji njihovega življenja. Skoraj najbolj poetičen svetnik je bil sv. Frančišek Asiški. V njegovi domišljiji je vsaka stvar čudovito oživila in vse je tako čudovito lepo idealiziral, da je vsako stvarco božjo smatral in nazival za brata ali sestro. Stvari pa so tudi v njem čutile svojega brata in izgubile ves strah, ki ga imajo sicer pred ljudmi. Živali so ga poslušale in ubogale, kakor bi imele pamet. Ni mogoče vsega opisati tu v „drobižu“. Samo par nežnih prizorov, polnih poezije: Pri Bevagni je pridigoval pticam, kako so dolžne Bogu slavo in hvalo peti, ker jih je ustvaril in tako lepo zanje skrbi. Takoj je zadonel živahni ptičji zbor. V Greccio se je ljubko nagnil nad gnezdom in božal „sestrice“ taščice, in v Sieni je napravil „sestram“ grlicam gnezdo. — Poezija je bilo celo njegovo življenje, poezija tudi smrt. Zapustil je alvernsko goro in se dal zanesti v Porci-junkulo, da bi tam umrl. Tam se je poslovil od svojih redovnih bratov, pa tudi od narave: „Z Bogom, sveta alvernska gora, angeljska gora! Z Bogom, ljubi brat sokol, ki si me budil s svojim krikom, hvala ti za vso tvojo skrb! Z Bogom, ti silna skala, ki sem na tebi molil. Nikdar več te ne bom videl.“ Nili to sama poezija? — Podoben mu je bil blaženi Janez Colombini († 1367), ustanovnik duhovne družbe, ki je pa že odpravljena. S svojimi učenci je potoval čez polja in travnike od vasi do vasi, od mesta do mesta, kjer so pridigovali in stregli bolnikom. Pri pogledu na lepo prirodo se mu je odprlo srce in izlivalo samo poezijo: „Ah, po-

glejte lepe cvetke, ki se bleste v solnčnih žarkih — bele, rumene in modre! Če pogazite katero, je ne more več noben umetnik na svetu popraviti. Vzemite eno v roko in glejte, kako lepo in umetno je ustvarjena. O čudoviti svet, o lepi svet, o veliki, ljubki svet! O življenje, o sreča, o blaženost, o raj!“ In ko je še govoril, se je vlegel v travo in obležal kakor mrtve. Tedaj so se razkropili učenci po cvetoči livadi in nabrali pisanih cvetk vsak poln naračaj pa jih potresli po svojem učitelju: najprej po obrazu, potem po rjavem habitu, da ni bilo drugega videti, kakor kup duhtečih cvetic. Šele čez dalj časa se je Colombini prebudil kakor pijan ljubezni in veselja. Ko je odprl oči, je zazrl sam cvet in se veselo nasmejalo. Vstal je in objel svoje učence ter z njimi nadaljeval svojo pot, noseč še dolgo časa cvetove v gubah siromašne obleke. — Sv. Bernardin sijenski je bil vedno vesel in se rad šalil, tako da se je eden njegovih redovnih sobratov nad tem nekoliko pohujševal. — Ko je pa videl čudeže, ki so se že godili ob njegovem mrtvaškem odru, ga je mrtvega prosil odpuščanja.

Najstarejši zdravnik sveta. Nemški, v Monakovem izhajajoči zdravniški list poroča: Prvi zdravnik, o katerem imamo verodostojna poročila, je bil Egipčan I-em-Hetep, ki je živel v času kralja Tekserja, torej okrog 4500 pr. Kr. Ime pomeni »nositelj miru«. O velikem spoštovanju, ki ga je ljudstvo imelo do njega, priča njegov grob pri Memfidi, ki se nahaja v bližini kraljevega groba. Po njegovi smrti so mu izkazovali božjo čast. Mnogi na čast njegovemu spominu izdelani spominki ga predstavljajo kot varuha človeštva. Več nego 4000 let je bil njegov spomin egiptovskemu ljudstvu svet in mnogo bolnišnic se je imenovalo po njem.

300 let po I-em-Hetepu je napisal egiptovski kralj Atoti razpravo o anatomiji in zopet nekaj stoletij pozneje je živel v Egiptu kirurg, v čigar grobu so bile najdene jako zanimive slike kirurških operacij.

Angleška narodna himna. 12. marca t. l. so obhajali Angleži dvestoletni spomin rojstva skladatelja svoje narodne

himne »Rule Britannia«. Thomas August Arne se je rodil dne 12. marca l. 1710. v Londonu. Na čast kralju Juriju II. je zložil James Thomson, pesnik Haydnovega oratorija »Štiri letni časi«, slavnostno kantato »Alfred«, h kateri je napisal godbo Arne. V tej pretežno lirični skladbi je bila tudi himna, ki opeva staro britsko svobodo in prerokuje Angleški svetovno vladu na morju. Od l. 1751. je ta pesem angleška narodna himna, ko si je še v življenju skladatelja pridobila popolno popularnost.

Prva ciganska šola je bila dovoljena od ogrskega naučnega ministrstva za Erdelj v Hosszufalvi. Sprejemali se bodo v to šolo le ciganski otroci, katerih je v okolici čez 500, in v prvi vrsti se bo skrbelo za to, da se nauče brati, pisati ter ljubiti snago in pošteno življenje.

V Peterburgu je vlada vpeljala na ljudskih šolah brezplačni pouk v godbi, klavirju, violini in glasbeni teoriji. Poučujejo člani carske opere.

Kaj so bili očetje velikih mož? Virgilov oče je bil sluga in veliko let suženj. Shakespearov oče je imel trgovino z drvmi. Washingtonov oče je bil farmar. Oče Abrahama Lincolna je bil dninar in šele pozneje je imel malo farmo. Demosten je bil sin kovača, Kolumb sin tkalca in tudi sam je bil izučen v tem rokodelstvu. Faradayev oče je bil kovač in je zelo branil sinu delati kemične eksperimente.

Novo delo o Chopinu. Ravnatelj varšavske filharmonije Henrik Opienski je napisal Chopinov življenjepis. To je do-

slej najbolj obsežna študija o Chopinu, v kateri so uporabljeni dokumenti, najdeni v najnovejšem času. Posebno zanimivo je naslikano zasebno življenje skladatelja in njegovo razmerje do drugih umetnikov. Knjigo krasi 74 ilustracij ter slika skladatelja od Sienirazkiewa.

Dopisnica. Dopisnica, ki je povzročila v dopisovanju velikanski preobrat, je šele 41 let stara. Prve dopisnice so bile izdane v Avstriji 1. oktobra 1869, in tri mesece pozneje jih je bilo razprodanih že tri milijone komadov. Ideja, izdajati dopisnice, se je porodila že štiri leta preje v Nemčiji, a ker se je poštna uprava zbalala fiaska, še ni prišlo takrat do izdajanja dopisnic.

Čudovit spomin. Zgodovinar Jožef pl. Hormayr je imel čudovit spomin. Že kot otrok je znal povedati pet do šest strani dolgo, rimano pesem, ako jo je bil samo enkrat slišal. Od mladih let strastno vdan gledališki umetnosti, je znal napamet par dram z vsemi dolgočasnimi scenami slug in zaupnikov do zadnje črke. Imena 9000 portretov iz zbirke očetovih bakrorezov, ki so bili postavljeni v eno vrsto, je znal povedati, ne da bi katerega zgrešil. Tri prve speve Virgilove Eneide je večkrat med mnogimi pričami deklamiral, in sicer od verza, katerega se mu je povedalo, naprej ali pa nazaj. Povedati deset do dvanajst tisoč verzov iz klasikov vseh narodnosti, zaporedne vladarje evropskih dinastij in njih rodno deblo, je bilo njemu lahkota. Čudno pa je bilo pri njem to, da je znal prav slabo take partije, katere si je v spomin vbil s trudom.

V zalogi ima tudi
izločevalne čevlje,
hlače, strelce, če-
pice, pasove, sne-
ke in uniforme u

Julija Štor, Ljubljana

Prešernova ulica št. 5.

Največja zaloga čevljev

za gospode, dame in otroke. — Sportni čevlji iz najbolj
slovitih tovarn. — Pravi goliserski goraki čevlji. |||||

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavbnega odbora za zidanje nove
cerkve v Šmihelu pri Žužemberku, da je gospod

Rajko Sušnik, umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst novih oken, krasno in umetno v goliskem
slogu izdelanih, v splošno zadovoljnost in po zmernih ceni ter je zato v svoj
stroki vreden najboljšega priporočila.

V Šmihelu, 12. avg. 1909.

Za stavbni odbor:

Frančišek Gabrček, župni upravitelj.

11 Domača tvrdka! 11

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ul. 9

Najstarejša in največja
trgovina z izgotovljeno obleko.

Velika zaloga arajc, ovrstnikov
in kravat za gospode.

— Izstavljeni vzorci za brskanje na vzgladi. —

Priporočava se pred dobavo črna v naro-
čilo za izvršitev raznovrstne

duhovniške obleke

iz salomonso dohrpe in trpežnega blaga
razne kakovosti, katerega imava prav
mного v zalogi. Dostrežemo na željo v
vzorci ter sva v istem vrstni nakupovanja
v množinah in obilno trgovar postreči z
letniko dolžna blagom in svetlobo iz-
virajo po najnižji ceni.

V zalogi imava

izgotovljene obleke

za gospode, dušne, gospe in deklice po
najnovjšem kroju in lepih vzorcih.

Prodajalna „Katol. tisk. društva“ (M. Ničman) v Ljubljani

priporoča svojo

bogato zalogo šolskih in pisarniških potrebščin,

kakor: raznovrstni papir, zvezke, noteze, razne zapisnike, ko-
pirne knjige, šolske in pisarniške mape, pisala, radirke, črnilo,
gumi, tintnike, ravnila, trikotke, šestila, barve, čopiče ter
raznovrstne razglednice in devotionalije.